

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

Prevence rizikového chování ve středním odborném vzdělávání

Bakalářská práce

Autor: Pavla Kalašová

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Jirsáková, Ph.D.

2021

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Pavla Kalašová

Specializace v pedagogice
Učitelství praktického vyučování

Název práce

Prevence rizikového chování ve středním odborném vzdělávání

Název anglicky

Prevention of Risk Behavior at Secondary Vocational Education

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zhodnotit současnou prevenci rizikového chování na vybrané střední odborné škole v Praze. Dílčím cílem práce je zjistit, jaké mají žáci potřeby v oblasti prevence a jaký vliv má na žáky škola v rámci preventivních aktivit.

Metodika

V teoretické části práce bude provedena literární rešerše z dostupných zdrojů, obsahující základní pojmy a informace z oblasti prevence rizikového chování, legislativy, rizikového chování v období dospívání, charakteristika adolescence.

Praktická část práce bude vycházet z teoretických východisek bakalářské práce, bude realizováno kvalitativní šetření – rozhovor se školním metodikem prevence a také kvantitativní dotazníkové šetření na vybrané střední odborné škole, které bude uskutečněno se žáky 2., 3. a 4. ročníků. Na základě zjištěných skutečností z těchto šetření budou doporučeny možné návrhy a opatření, které by měly vést ke zlepšení prevence rizikového chování v dané střední odborné škole.

Doporučený rozsah práce

dle pravidel pro psaní bakalářských prací

Klíčová slova

prevence, střední odborná škola, žáci, rizikové chování, primární prevence

Doporučené zdroje informací

KABÍČEK, Pavel a kol. Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví. Vyd. 1. Praha: Triton, 2014. 343 s. ISBN 978-80-7387-793-4.

KNOTOVÁ, Dana a kol. Školní poradenství. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 258 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4502-2.

KREJČOVÁ LENKA. Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících. 1. vyd, Praha: Grada publishing a.s., 2011, s. 232. ISBN 978-80-247-3474-3.

MIOVSKÝ, Michal, Roman GABRHELÍK, Miroslav CHARVÁT, Lenka ŠŤASTNÁ, Lucie JURYSTOVÁ a Veronika MARTANOVÁ. Kvalita a efektivita v prevenci rizikového chování dětí a dospívajících. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. Monografie. ISBN 978-80-7422-391-4.

SOBOTKOVÁ, Veronika a kol. Rizikové a antisociální chování v adolescenci. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 147 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4042-3.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – IVP

Vedoucí práce

PhDr. Jitka Jirsáková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

Elektronicky schváleno dne 8. 3. 2021

PhDr. Lucie Smékalová, Ph.D. et Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 8. 3. 2021

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 15. 11. 2021

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/závěrečnou práci na téma:

Prevence rizikového chování ve středním odborném vzdělávání

vypracovala samostatně a citoval/a jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědom/a, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské/závěrečné práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych touto cestou poděkovala PhDr. Jitce Jirsákové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za trpělivost, podnětné a cenné rady.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá prevencí rizikového chování na střední odborné škole. Cílem práce je zhodnotit současnou prevenci rizikového chování na vybrané střední odborné škole gastronomického typu v Praze.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje základní pojmy a informace z oblasti prevence rizikového chování, legislativy, rizikového chování v období adolescence, charakteristiku adolescence apod. Praktická část obsahuje dotazníkové šetření mezi žáky a rozhovor s metodikem prevence na vybrané střední odborné škole v Praze. Na základě výsledků obou šetření byla následně navržena doporučení pro primární prevenci na dané střední odborné škole.

Klíčová slova

prevence, střední odborná škola, žáci, rizikové chování, primární prevence

Abstrakt

The bachelor thesis deals with the prevention of risk behavior in secondary vocational school. The aim of the thesis is evaluate the actual prevention of risk behavior at a selected secondary vocational school of gastronomic type in Prague.

The bachelor thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part contains basic terms and information from the field of prevention of risk behavior, legislation, risk behavior in the period of adolescence, characteristics of adolescence, etc. The practical part includes a questionnaire survey among pupils and an interview with the prevention methodology at a selected secondary vocational school in Prague. Based on the results of both surveys were subsequently proposed recommendations for primary prevention at the secondary vocational school.

Keywords

prevention, secondary vocational school, pupils, risk behavior, primery prevention

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 Cíl a metodika.....	11
2 Adolescence.....	12
2.1 Sociální prostředí.....	12
2.2 Kognitivní vývoj.....	13
3 Rizikové chování.....	14
4 Druhy rizikového chování.....	16
4.1 Záškoláctví.....	16
4.2 Agresivita a násilí.....	17
4.3 Šikana.....	17
4.4 Kyberšikana.....	18
4.5 Kriminální chování.....	19
4.5.1 Krádeže.....	20
4.5.2 Vandalismus.....	20
4.5.3 Extremismus.....	20
4.6 Poruchy příjmu potravy.....	21
4.7 Závislostní chování.....	21
5 Prevence.....	23
5.1 Účinná a neúčinná primární prevence.....	25
5.2 Preventivní programy.....	26
5.3 Prevence ve škole.....	27
5.4 Metodik prevence.....	28
PRAKTICKÁ ČÁST.....	29
6 Výzkumné šetření.....	29
6.1 Cíl výzkumného šetření a otázky.....	29

6.2	Metodika sběru dat.....	29
6.3	Analýza primární prevence	30
7	Rozhovor s metodikem prevence.....	31
8	Dotazníkové šetření	33
9	Zhodnocení výzkumných otázek	43
10	Doporučení a návrh primární prevence	45
	ZÁVĚR	46
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	47
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	50
	SEZNAM PŘÍLOH.....	51

ÚVOD

Rizikové chování dětí a mládeže je přítomné v každé generaci. Průběh dospívání byl, je a bude vždy považován za období velkých změn. Některé kultury brali dospívání jako přechodový rituál, který legitimoval a zplnohodnotil vstup do světa dospělých. Toto chování lze považovat do jisté míry jako formovací část vývoje mládeže. V období adolescence je největší nárůst všech forem rizikového chování. V rámci prevence rizikového chování ve středním odborném vzdělávání je velice důležité, aby žáci byli s rizikovým chováním obeznámeni. Snahou je zmírnit rizikové chování na škole.

Pro mládež je typické to, že chtějí být samostatní a nezávislí, především se chtějí distancovat od rodičů. Normální pro toto období je i boj proti autoritám. Od konce 2. světové války také vzrostla zkušenost adolescentů s návykovými látkami.

Bakalářská práce se zabývá rizikovým chováním a jeho prevencí na vybrané střední odborné škole v Praze. V teoretické části je definován pojem adolescence, rizikové chování, preventivní programy a metodik prevence a jeho náplň práce.

V praktické části je cílem zjistit, jaké preventivní aktivity a programy nabízí daná střední odborná škola. Dále jaké strategie uplatňují na dané škole při řešení rizikového chování u žáků školy. V praktické části bylo provedeno dotazníkové šetření mezi žáky, jak jsou spokojeni s preventivními programy na dané škole. Také byl proveden rozhovor s metodikem prevence.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíl a metodika

Cílem závěrečné práce je zhodnotit současnou prevenci rizikového chování na vybrané střední odborné škole v Praze. Dílčím cílem práce je zjistit, jaké mají žáci potřeby v oblasti prevence a jaký vliv má na žáky škola v rámci preventivních aktivit.

V teoretické části práce bude provedena literární rešerše z dostupných zdrojů, obsahující základní pojmy a informace z oblasti prevence rizikového chování, legislativy, rizikového chování v období dospívání, charakteristika adolescence.

Praktická část práce bude vycházet z teoretických východisek bakalářské práce, bude realizováno kvalitativní šetření – rozhovor se školním metodikem prevence a také kvantitativní dotazníkové šetření na vybrané střední odborné škole, které bude uskutečněno se žáky 2., 3. a 4. ročníků. Na základě zjištěných skutečností z těchto šetření budou doporučeny možné návrhy a opatření, které by měly vést ke zlepšení prevence rizikového chování v dané střední odborné škole.

2 Adolescence

Čáp a Mareš (2007, s. 236) říkají, že adolescence je vývojové období, které je ve věku 15-20 let. Je klidnějším obdobím, než je puberta, která toto období předchází. Ale není to bezproblémové období. Má 2 důležité milníky – adolescent v 1. polovině končí povinnou školní docházku. V 2. polovině je buď vyučen, maturuje na gymnáziu nebo stření škoie, jde do zaměstnání nebo jde studovat vysokou školu. Adolescenti dále formují svoji identitu. Jsou v přechodném období mezi dítětem a dospělým. Už nechtějí, aby se s nimi zacházelo jako s dětmi. Ale nechtějí přijmout více zodpovědnosti a být usedlí. V roce 1968 Ericsson toto pojmenoval jako psychosociální moratorium (Čáp, Mareš, 2007, s. 236). Stále si chtějí udržet mládí, nedospělost, cestování a volnost, než půjdou do zaměstnání nebo uzavřou sňatek.

Dalším charakteristickým znakem je přeceňování a podceňování, hlavně i výkyvy chování ve škole. Hodně dbají o svůj zevnějšek. Berou to jako součást sebe. Hlavně i kvůli partnerskému životu. Chtějí se k němu něco cítit. V tomto období dochází k rychlým změnám – psychickým, biologickým a společenským. Rostou rychle, a i pohlavně dospívají. Postupně se chtějí osamostatnit od rodiny. Chtějí mít svojí vlastní cestu, názory, způsob života apod. Přejchod mezi pubertou a adolescencí je velmi obtížné. Puberta je první fáze adolescence, kde převažují biologické změny. Končí dosažením pohlavní zralosti. Na střední škole už je pozdní adolescence a probíhá psychosociální vývoj. (Kabíček a kol., 2014, s.17)

2.1 Sociální prostředí

Podle Vágnerové (2012, str.395) změnu sociálního postavení signalizují 2 mezníky, a to ukončení základního vzdělání a získání občanského průkazu v 15 letech. Hlavně se mění vztahy s lidmi, jak s dospělými, tak s vrstevníky. K dospělým bývají netolerantní a kritičtí. Rodiče ztrácejí v adolescenci výsadní postavení a dospívající s nimi už netráví tolik času. V dospívání neprobíhá stejně proměna rodinných vztahů.

Uvolňují se vazby na rodinu, ale potřebuje nějakou oporu kvůli svému fungování. Musí se svými vrstevníky sdílet své zážitky prožitky a rady.

V tomto období dochází k uvědomování své sexuality. Je to potřeba psychosociální, a tedy už to není jen tělesná a prestižní záležitost. Základní charakteristikou je zamilovanost a je vše idealizováno. V tomto věku někteří uzavírají manželství a berou to jako důkaz dospělosti. Ale v tomto věku není na to adolescent zralý. Může to být jen pokus o osvobození od rodiny nebo zkratové chování, pokud žena není těhotná. Ale kariéra je důležitější, protože adolescenti si začínají uvědomovat, že jsou součástí společnosti např. jako studenti, dělníci nebo rodičové. (Kabíček a spol., 2014, s. 29)

Jako základní a důležitou sociální skupinou je rodina, kde lidé žijí. Každá rodina má jiný řebříček hodnot a preferencí, a to ovlivňuje chování lidí v rodině. Existují i poruchy rodičovství, kdy se rodiče nemohou, nechtějí nebo nedovedou starat o své děti anebo se nadměrně starají. (Fisher, 2019. s.157)

2.2 Kognitivní vývoj

V tomto vývoji dochází k velkým změnám. Musí zvládat hodně změn a snaží se jim porozumět a dát všemu smysl. Myslí na budoucnost, a i se zaměřují na minulost. Utváří se formální operace a nástup abstraktivní myšlení. Emoční vývoj probíhá v jednotlivých fázích, začíná zvýšenou emoční labilitou. (Nielsen Sobotková, 2014)

U zdravého adolescence je pozitivní, kdy pokračuje vývoj inteligence, abstrakce a tvořivého myšlení. Používá kritický způsob myšlení a je důležitý pro jeho život, ale i pro náhled na lidi a na svět. Srovnává poměry s ideálním světem, který si vysnil. Odtud má kritičnost a nespokojenost, zklamání a někdy i pesimismus. (Kabíček a kol., 2014, s. 23)

Formují svoji identitu, ve vývoji vlastního já se snaží zažehnat krizi. Rozdíly jsou v hodnocení vzdělání, sebehodnocení vlastních schopností, odlišné ekonomické závislosti na rodičích a jiné. (Čáp a Mareš, 2007, s.237)

Jsou schopni uvažovat abstraktně. A připouštějí variabilitu různých možností. Mají předpoklad k lepšímu pochopení různých názorů. Dokážou uvažovat i systematictěji a experimentují se svými úvahami, kombinují je a propojují navzájem.(Vágnerová, 2012, s. 380)

3 Rizikové chování

Dříve bylo nazýváno jako sociálně-patologické jevy. Toto chování je velmi zkoumaným pojmem vývojové a sociální psychologie, ve své koncepci má i kriminologie, sociální pedagogika, a i další vědy. (Nielsen Sobotková, 2014) To znamená, že v terminologii je velká různorodost napříč obory i v jednotlivých oborech. Nejvíce mluvíme o rizikovém nebo problémovém chování, delikvenci, agresivním chováním, sociálně patologických jevech atd.

Podle Fischera a Škody (2019, s. 15) „ jde o souhrnné označení nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích společenských jevů. Na studiu a popisu těchto jevů se podílí řada vědních disciplín, zejména sociologie, psychologie, medicína, speciální pedagogika, etopedie a další.“

Nielsen Sobotková (201, s. 42) uvádí tyto teorie vzniku:

- a) biologické – pohlaví, tělesná stavba, vrozené handicapy, odolnost vůči bolesti atd.;
- b) psychologické – osobnost, postoje, sebepojetí;
- c) sociální kontext – rodinná situace, vrstevníci, sociální situace, struktura chování.

Rizikové chování je důležité splnění podmínek jako je například opakovanost, hromadnost. (Fischer, Škoda, 2019, s. 17)

Projev rizikového chování člověka se vyznačuje jako následek, který má řadu příčin. Příčiny vyplývají z prostředí (např. škola, rodina), materiálních podmínek (finanční zdroje), lidského faktoru nebo typu zařízení. (Metodický průvodce výchovného poradce, 2014, s. 5)

Do rizikového chování se řadí záškoláctví, agresivita, šikana, kyberšikana, kriminální chování, vandalismus, závislostní chování, rizikové sexuální chování, nezdravé stravovací návyky, extremismus, xenofobie, rasismus a antisemitismus. (Nielsen Sobotková, 2014, s. 40.)

Miovský (2015. s. 29) řadí do rizikového chování záškoláctví, šikanu a extrémní projevy agrese, extrémní rizikové sporty, rizikové chování v dopravě, negativní působení sekt, xenofobie a rasismus, rizikové sexuální chování a poslední je adiktologie neboli závislostní chování.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT, 2010) dělí rizikové chování na agresi, šikanu a kyberšikanu, násilí, vandalismus, antisemitismus, extremismus, rasismus, xenofobii, homofobii, záškoláctví, závislostní chování, užívání všech návykových látek, gambling, rizikové sporty, rizikové chování v dopravě a prevence úrazů spektrum poruch příjmu potravy, negativní působení sekt, sexuální rizikové chování.

4 Druhy rizikového chování

V této kapitole je charakterizováno rizikové chování, které se může objevit na kterékoli škole.

4.1 Záškoláctví

Je to úmyslné zameškávání školy. Z vlastní vůle žák omezuje pobyt ve škole a rodiče o tom nevědí. Má to dvě formy, a to impulzivní a plánované. Impulzivní je neplánované. Dítě se chová dle náhlého impulzu a to tak, že například odejde po 2. hodině, aniž by ho to ráno po příchodu do školy napadlo. Plánované je už vše připravené dopředu a vše má promyšlené. Vznikají různé záminky, kvůli kterým odejde ze školy. Vymyšlenými věcmi jsou třeba bolest břicha nebo lékař. Je to porucha únikového typu. Žák se brání různým konfliktům a trestům. Je to obranný mechanismus, kterým se snaží chránit. (Prevence rizikového chování, 2019, s.16)

Ve školství je to považováno jako neomluvená absence žáka a bere se to jako přestupek a porušení školního řádu. Za školu může chodit jakékoliv dítě, i to, do kterého bychom to neřekli. Může být premiantem, ale můžou se mu v hlavě běhat takové myšlenky, které jsou hlavním spínačem útěku ze školy. (Šance dětem, 2011)

Příčinami mohou být (Šance dětem, 2012):

- a) experimentování a touha po dobrodružství – zde se jedná spíše jednorázovou akci;
- b) strach z vysokých nároků školy a bojí se svojí neúspěšnosti, zklamání svých rodičů – děti by se neměli nutit do studia, které nechtějí studovat;
- c) obrana před šikanou;
- d) důsledek vyplývající z jiného stylu rodiny nebo kvůli zdravotního handicapu;
- e) nadměrná benevolence a ochrana rodičů, kde rodiče pomáhají krýt své děti a píšou jim omluvenky;
- f) pokud dítě chodí za školu, špatně se začleňuje do kolektivu a už se zaplétá do lží a polopravd, které mohou být stresující.

4.2 Agresivita a násilí

Přesná a jednotná definice neexistuje. Podle Fishera a Škody (2019, s. 48) „agresivní chování z hlediska sociální pedagogiky můžeme definovat jako porušení sociálních norem, jako chování narušující práva a narušující integritu sociálního okolí.“

Dle pedagogické slovníku je to tendence projevovat nepřátelství, buď slovně nebo fyzicky. Snaží se prosazovat sám sebe, své zájmy i cíle, a to nemilosrdně a brutálně. (Metodický průvodce výchovného poradce, 2014, s. 12)

4.3 Šikana

Kabíček a spol. (2014, s.151) uvádí, že „šikana je opakované a záměrné psychické a fyzické ubližování záměrné na jedince či skupinu žáků, kteří se těmto útokům nemohou či nedokážou ubránit. Cílem takového chování je ponížení, ublížení či týrání.“

Šikana může být v různých formách, začíná pozvolna a prochází určitým vývojem. Nejdřív to je jen o vztahu mezi agresorem a obětí, ale později se to začíná stupňovat a připojují se další účastníci. Na rozvoji může mít taky vliv dětmi a dospělými a špatně chápané nebo pro každého žádný rozdíl mezi žalováním a informováním. Agresor potřebuje prosazovat na oběti svojí vůli a moc. U oběti se časem může rozvinout závislost na agresorovi, která se může rovnat s mechanismem domácímu násilí. Agresor může být bráněn a být veřejně označován za kamaráda. (Kabíček a spol., 2014, s.153)

Šikanu můžeme rozdělit do třech kategorií a to:

1. Přímá a nepřímá
2. Fyzická a psychická
3. Aktivní a pasivní

Významnými znaky jsou záměrnost, pravidelnost v opakování, nepoměrné síly, samoučelnost a oběť prožívá tzv. legraci velmi nepříjemně. Mezi účastníky šikany patří agresor, oběť a svědci. (Ciklová, 2016, s. 99)

Znaky šikany jsou stranění se spolužáků, je zakřiknutý, při týmových sportech je vybírán jako poslední, při napomínání učitelem třída reaguje pozitivně, na WC chodí během hodiny. (Titmanová, 2019, s. 25)

4.4 Kyberšikana

V dnešní době jsou informační a komunikační pro dnešní děti technologie a být online velice důležité. Proto není úniku pro toho, kdo čelí agresi. Je to trend dnešní doby. Je umožněno komunikovat s lidmi z celého světa, mají propojení s vrstevníky a rodinou, díky internetovému připojení mohou prohlubovat své vědomosti.

Na druhé straně na internetu se můžeme prezentovat tak, jak chceme, aby nás viděli ostatní. Můžeme se zde chovat úplně jinak než v realitě. Dospívající hodně rádi experimentují, a hlavně chtějí být na jedné vlně se svými vrstevníky.

Kyberšikana je agresivita, hrubá kritika, výhrůžky a podobně na internetu nebo mobilním telefonu. (Černá, Dědková a spol, 2013) Internet dává lidem sílu a neviditelnost. Cítí se méně zranitelní a silní než v realitě. Je zde možnost více času na rozmyšlenou a nemusí se reagovat na vše hned. Je tu mocenská nerovnováha, kdy je oběť dostupná kdykoliv. Ač se snaží člověk útokům vyhnout, agresor může kdykoliv znovu najít. Je to úmyslné ubližování od agresora.

Moravcová (2014, s.8) dělí kyberšikanu na přímí i nepřímá:

1) Přímá forma je:

- a) fyzická, kde se úmyslně pořizují fotografie nebo videa a umisťují se na internet;
- b) verbální, kde se píšou urážlivé a výhrůžné SMS, e-maily;
- c) neverbální, kde jsou výhrůžné obrázky;

2) Nepřímou formou může být:

- a) sociální, kde může být vyřazen z online skupiny;
- b) verbální – šíření pomluv nebo otevření soukromé konverzace;
- c) vydávání se za někoho jiného nebo falešné nahlašování citlivého nebo závadného obsahu.

Šíří se přes sociální sítě, online hry, webové stránky, SMS, MMS, blog, e-mail, chaty a internetové ankety nebo dotazníky.

Jedním z hlavních důvodů, proč se děje kyberšikana, je odplata. Oběti šikany se chtějí pomstít agresorovi, a hlavně chtějí mít anonymitu. Dalším důvodem je, že kyberšikanu berou jako srandu a žert. Tuto aktivitu berou i jako škádlení vrstevníků.

Důvodem pro agresi jsou získání pozornosti druhých, cítit se lépe, prosadit se a zasednout si na někoho, kdo se liší od ostatních nebo je velmi oblíbený. Dalším důvodem bylo, že sami chtějí cítit lépe nebo mít možnost být někým jiným, kterou jim internet nabízí (Moravcová, 2014).

Projevy kyberšikany jsou vydávání se za někoho jiného nebo krádež hesla, vyloučení, flaming, kyberstalking, pomlouvání, odhalení a podvádění a happy slapping.(Černá a spol., 2014, s. 25)

Flaming se označuje jak o prudká hádka, která je mezi nebo více uživateli virtuálního komunikačního prostředí. (Cilková, 2014) Flame je plamen, tím pádem jde o plamennou hádku. Pokud to trvá déle, jedná se o flame war (plamenná válka). Je obtížné ji posuzovat z venku, protože někteří vyvolávají hádku záměrně. Ale základní záměr agresora je oběť poškodit nebo ublížit.

Kyberstalking je opakované zasílání SMS nebo e-mailů agresorem a oběť je vnímá jako nepřijemné. Obsah je výhrůžný, zastrašující a může obsahovat i vydírání. (Černá, Dědková, 2013) Může jít až o fyzické ohrožení, kdy může jít až o krádež identity.

Happy slapping je forma, kdy je vybrán neznámý člověk a toho fyzicky zmlátí a zfacekují. Zároveň to je natáčeno další osobou na mobilní telefon a video je dáno poté na internet. Existují i hodně medializovaná videa, kdy oběť dojde k sebevraždě. (Cilková, 2014)

4.5 Kriminální chování

Fischer a Škoda (2019, s.169) definují kriminalitu jako „výskyt chování, které je v dané společnosti trestné. Jedná se o souhrn trestných činů, které se v konkrétní společnosti vyskytly a vyskytují.“

Delikvence je už pojem širší než kriminalita, protože obsahuje i činy, které nespádají do trestního zákoníku. To znamená, že tu jsou přestupky, nebo činy spáchané osobou nezletilou nebo trestně neodpovědnou. (Fischer a Škoda, 2019, s. 170)

Tyto činy častěji provádí se spolupachateli nebo ve skupině a je páchána spíše pod emocemi než rozumem a schází naplánování akce. Dalším impulsem může být alkohol nebo návyková látka. Mladí rádi odcizují předměty, které v tu danou chvíli potřebují nebo chtějí. Poté mohou být rozděleni ve skupině. Peníze utrácejí společně. (Nielsen Sobotková a kol., 2014, s. 51)

4.5.1 Krádeže

Krádež je specifikována jako škoda způsobena druhé osobě. Jsou doprovázeny jinými způsoby rizikového chování, jako například alkohol nebo drogy. Důležitým faktorem je i to, zda to bylo plánované nebo se kradlo impulzivně pro jeho aktuální potřebu. Důvody máme různé, ale můžeme je dát do třech kategorií. Těmi kategoriemi jsou, že dítě kradne pro sebe, pro druhé nebo v partě. Může to být bráno i jako dobrodružství, které končí získání peněz nebo určitých věcí, které nedostane legálně. Pokud to nebude podchyceno včas a neskončí to, tak se to bere už jako naučené chování a naplňuje svoje potřeby. (Šance dětem, 2011)

4.5.2 Vandalismus

Je to forma chování, která je namířená proti druhému člověku a jejich majetku. Ve škole to je nejvíce poškozování školního majetku nebo osobních věcí spolužáků. Mimo školu se setkáváme s extrémními formami jako jsou hooligans. Poté mohou ničit veřejný i soukromý majetek nebo se setkáváme se sprejerstvím. Cílem těchto jedinců je, aby jejich díla vidělo nejvíce lidí, a proto vše dělají na veřejné prostory jako jsou vagony nebo zdi. Motivací může být, že chtějí vyjádřit svůj názor, chtějí si ulevit od stresu a agrese anebo se snaží jen zahnat nudu. (Šance dětem, 2011)

4.5.3 Extremismus

Je definováno jako vyhraněné ideologické postoje, které odbočují ze zákonných norem a brání základním demokratickým ústavním principům. (Šance dětem, 2012)

Extremismus se rozděluje na pravicový (neonacismus), levicový (komunisté), náboženský (sekty, scientologické církve nebo satanismu) a různé subkulturní směry (skinheads). (Titmanová, 2019, s.56)

Pojmy, které můžou spojovat s extremismem, můžou být antisemitismus, nacismus, fašismus, komunismus, marxismus-leninismus. (Šance dětem, 2012)

Adolescenti si neuvědomují, že jeho různé kroky můžou být trestní a právně stíhatelné a mohou potlačovat základní práva svobody. (MVČR,2010)

4.6 Poruchy příjmu potravy

PPP jsou nezdravé zacházení s jídlem, ale i špatné pocity a přemýšlení spojené s jídlem. Společným strachem je skutečnost, že jedinec bude tlustý nebo má nerealistický vnímání své vlastní postavy. Nejznámějšími poruchami jsou anorexie a bulimie. Nejvíce PPP postihují dívky, ale najde se i pár chlapců, které na tyto poruchy trpí. (Nielson Sobotková, 2014, s. 45)

Dalšími známými formami nemoci jsou ortorexie (posedlost zdravou výživou), bigorexie (posedlost cvičením a tvořením svalové hmoty) a drunkuroxie (hladovění před večírkem, kde bude vysoký příjem v alkoholu, vede k alkoholismu). (Šance dětem, 2011)

Anorexie patří mezi duševní nemoci, kde jde o strach z jídla a jeho odmítání. Cílem jedince je být co nejvíce štíhlý. Člověk se cítí být tlustý a snaží se zhubnout, i když je hubený. Jídlo odmítá do takové míry, že přestává jíst a má z něho špatné výčitky. (Titmanová, 2019, s. 88)

Bulimie je duševní porucha, které se ve většině případů vznikne z anorexie. Tato porucha má problém s hladověním a poté snědí jídlo, které následně vyzvrací ze špatného svědomí. (Titmanová, 2019, s. 89)

4.7 Závislostní chování

Definicí závislostního chování je taková, že stav, ve kterém jsou bez určité závislosti, tak jim dělá fyzické nebo psychické problémy a akutně to potřebují. Nejvíce

ohroženou skupinou může být ta skupina, kde závislosti berou jak o normální věc nebo něco za co jsou chváleni. (Šance dětem, 2012)

Závislosti se dělí na dvě skupiny, a to na legální a nelegální návykové látky. Legální návykové látky jsou pití alkoholu a kouření tabáku. Mezi nelegální látky řadíme užívání kannabinolů, halucinogenů, opiátů, těkavých látek a psychofarmak.

Alkohol a tabák jsou nejvíce používanými drogami. 30 % dospělých pravidelně kouří. Zdravotními následky jsou onemocnění dýchacího systému, krve, kardiovaskulárního systému apod. Až 21 % adolescentů se přiznalo, že konzumovala nadměrné dávky alkoholu víc než 3x za měsíc, kdy vypili 5 a více sklenic. (Nielsen Sobotková, 2014, s. 86)

Nelegální látky nejsou uznávány společností a požíváním nebo prodáváním se člověk dostává na hranici se zákonem. Patří sem různé opiáty, kokain, heroin, extáze atd.

5 Prevence

„Na prevenci rizikového chování může nahlížet jako na soubor aktivit nebo soustavu opatření, které podporují pozitivní chování a předcházejí negativním jevům v různých oblastech.“ (Ciklová, 2014, s. 8)

Základem prevence není jen předcházení rizikového chování, ale i výchova ke zdravému životnímu stylu, dobrému sebevědomí. V rámci preventivních programů se škola snaží učit žáky tomu, jak efektivně a správně řešit konflikty a zvládání zátěžových situací.

Na prevenci myslí i školní zákon a je nedílnou součástí školního života. Je to konkrétní dokument, který si každá škola vytváří sama. Slouží k výchově a vzdělávání žáků dané školy. Principem je výchova k předcházení a minimalizaci rizikového chování. Vždy vychází a odráží specifika regionu nebo školy. Cílem je vedení ke zdravému životnímu stylu a rozvoji sociálního chování. Snaží se i omezit již vyskytující rizikové chování mezi žáky. Zpracovává se na každý školní rok zvlášť metodikem prevence a snaží se poučit z chyb, které dělali v minulém školním roku. Kontroluje ho Česká školní inspekce, vyhodnocuje se průběžně a na koci školního roku se vyhodnotí celkově. Hodnocení na konci školního roku se dává do výroční zprávy dané školy. Preventivní programy vypracovává metodik prevence a spolupracuje s ostatními pedagogy. Podporuje ho vedení školy. (Mioviský, Skácelová, 2010)

Prevenci těchto jevů lze rozdělit na primární, sekundární a terciární (Národní ústav pro vzdělání, 2014):

1) V **primární prevenci** jde o komplexní opatření, které upevňují zdraví, posilují morální kvality a dodržování zákonů společnosti jako celku. Při plánování primárního programu musíme velmi dobře znát cílovou skupinu, jednat s adolescenty jako s dospělými, být spíše přirozený a může se i spojit teorie s praxí. Někdy můžeme použít primární nespécifickou prevenci, kdy jsou aktivity zacíleny na vývoj sociálních a komunikačních dovedností. Činnost prevence je zaměřena spíše na normální populaci, to znamená použití u lidí, u kterých nejsou výchovné problémy. Pokud má být psychohygiena účinná, tak je třeba ji dělat dlouhodobě, soustavně, systematicky a cílevědomě. Je to především o předcházení rizikového chování.

2) **Sekundární prevence** jsou spíše zaměřeny na jedince, které mohou nebo jsou ohroženi a oslabeni. Jde tu spíše o děti, které potřebují specifický přístup pedagogický nebo psychologický. Spíše tu jsou dospívající, které mají už některé z rizikového chování. Hlavní je rozpoznat začínající rizikové chování hned na začátku a začít ho řešit hned. Vyšší podíl v rizikovém chování mají děti z dysfunkčních rodin, ale nemusí to být pravidlem.

3) **Terciární prevence** se zabývá už poznamenanými lidmi. Těž se snaží snížit škody, které se způsobili špatným životním stylem. Dělalí se nápravná opatření a předcházet recidivě. Tito jedinci mají problém s nízkým sebevědomým, špatnou socializací. Je zde potřeba velká pomoc a spolupráce speciálních pedagogů, sociálních pracovníků a zdravotníků. Důležitou součástí je i rodina, se kterou se spolupracuje.

Rozlišujeme prevenci nespecifickou a specifickou. Specifická jde dále rozdělit na všeobecnou, selektivní a indikovanou. (Prevence info, 2018)

Do **nespecifické prevence** patří aktivity, které nemají přímou souvislost s rizikovým chováním a aktivitami, které jsou nápomocny snižovat toto chování. Patří se volnočasové aktivity, které pomáhají udržovat určitá společenská pravidla, správný rozvoj osobnosti nebo k odpovědnosti za své chování.

Za **specifickou prevenci** považujeme takové aktivity, které jsou zaměřeny na konkrétní typ rizikového chování. Jejich snahou je působit cíleně, uceleně. Rozdělujeme do třech úrovní:

1. První úroveň je *všeobecná primární prevence*, která je zaměřená na běžnou populaci mládeže a dětí. Bere se ohled jen věk jedince. Patří se programy, které jsou pro větší počet osob.
2. Další úroveň je *selektivní primární prevence*, kde jsou jedinci, u kterých už je ve zvýšené míře rizikové faktory pro vznik rizikového chování. Identifikace je dle biologických, psychologických, sociálních nebo environmentálních faktorů, které souvisejí s rizikovým chováním.
3. Poslední úroveň je *indikovaná primární prevence*. Zaměřuje se na jedince nebo skupinu jedinců, které jsou vystaveni působení rizikových faktorů, nebo už se u nich objevilo rizikové chování. Podstatou je to, že jedinec byl indikován neboli vybrán dle své individuální situace. Cílem není jen oddálení užívání

například alkoholu, ale i snížení frekvence a objemu alkoholu. (Miovský a kol., 2015, s. 60)

5.1 Účinná a neúčinná primární prevence

Cílem účinné prevence je předejít rizikového chování u žáků. Na každý program bychom měli použít správná kritéria a požadovat, aby byla naplněna. (MŠMT, 2008)

Mezi zásady účinné prevence patří (Černý, Lejčková, 2007):

- Program začíná v brzkém věku žáka – v nízkém věku je prevence méně specifická a spíše se věnuje obecné ochraně zdraví, u dospívajících už nacházíme programy, které jsou zaměřeny na jednotlivé rizikové chování.
- Program musí být dlouhodobý a soustavný – umožňuje to budovat důvěru mezi odborníky a skupinou.
- Interaktivita a menší skupina dětí – nejlepší je maximálně 1 třída o počtu max 30 žáků.
- Program podporuje aktivní účast skupiny – mohou se používat aktivizační metody.
- Program bere na vědomí místní specifika.
- Reaguje na aktuální potřeby.
- Využívání pozitivních modelů formou napodobování.
- Odborníci musí mít praktickou a teoretickou připravenost – důležité mít určité osobnostní předpoklady a minimální vzdělání.

Co nefunguje v primární prevenci (MŠMT, 2008):

- Nepoužívání interaktivních prvků.
- Používání varovných sloganů a odstrašujících příběhů – spíše to vede k obranné reakci - „mně se to stát nemůže“.

- Jednorázové programy, které nenavazují na školní osnovy, bez reflexe, potlačování diskuse, nezapojení dětí do aktivit a nerespektování jejich názorů.
- Programy jsou moc obecné a neodpovídají potřebám cílové skupiny, přiházejí moc brzo nebo až moc pozdě, mají nereálné cíle.
- Programy dělají osoby, která nemá dostatečné vzdělání nebo schopnosti vést program, nebo je to osoba, která je nedůvěryhodná.
- Poskytují se programy, u kterých víme, že nejsou účinné.

5.2 Preventivní programy

Preventivní programy mají návaznost na školní vzdělávací programy a rámcové vzdělávací programem. Témata se prolínají s učivem. Pro dobrý vztah k menšině nebo prevenci můžou být i třídnické hodiny, kdy pedagog řeší problémy ve třídě. Primární preventivní programy obsahují metodické doporučení a pokyny, které schvaluje vedení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Zdroje na prevenci rizikového chování lze rozdělit na vnitřní a vnější. Do vnitřních patří výchovná poradkyně, školní metodik prevence, třídní učitelé, pedagogičtí pracovníci předávání informací vedení dané školy. Do vnějších zařazujeme spolupráci s institucemi a odborníky. Zde lze nalézt pedagogicko-psychologickou poradnu, linka bezpečí, krizová centra, Policii, Sociálně právní odbor pro ochranu dětí, polikliniky nebo nemocnice. (Krejčová, 2014)

Prevence by měla být komplexní a kombinace strategií, která působí na určitou cílovou skupinu. Musí to být souhrn faktorů a různých institucí. Vytváří se dlouhodobě a má být i dobrá provázanost programů. Práce má být v malých skupinkách a mohou se i zapojovat a zakončit zpětnou vazbou. Program je dán jasně a strukturovaně, to znamená metodika, výchovně-vzdělávací cíl, časově ohraničení, téma, pravidla a závěr. (Jedlička a kol., 2015, s. 367)

Nefungují jednorázové programy bez návaznosti, jen předávání informací o rizikovém chování, málo intenzivní programy, masové akce.

Preventivní programy by měli vycházet ze zásad. Mezi ně patří (Jedlička a kolektiv,2015):

1. Vytvářet předpoklady pro zdravý životní styl ve školském zařízení
2. Začleňování problematky etické a právní výchovy do vzdělání, ve shodě se školním vzdělávacím programem a rámcovým vzdělávacím programem.
3. Ve vzdělávání pedagogů je třeba začleňovat problematiku etické a právní výchovy a prevenci rizikových forem chování u žáků.
4. Spolupracovat s mimoškolními partnery a začleňovat problematiku rizikového chování.
5. Způsob evaluace programu je třeba velmi dobře promyslet při tvorbě.

5.3 Prevence ve škole

Problematiku rizikového chování na škole má v kompetenci Oddělení speciálního vzdělávání a oddělení prevence Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, které uspořádává aktivity v primární prevenci. Tým, který má na starosti prevenci na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, tvoří vedoucí oddělení, protidrogový preventista a preventista kriminality. Ministerstvo spolupracuje s krajskými koordinátory prevence, pedagogicko-psychologickými poradnami a školními metodiky prevence.(Miovský, 2015 s. 101)

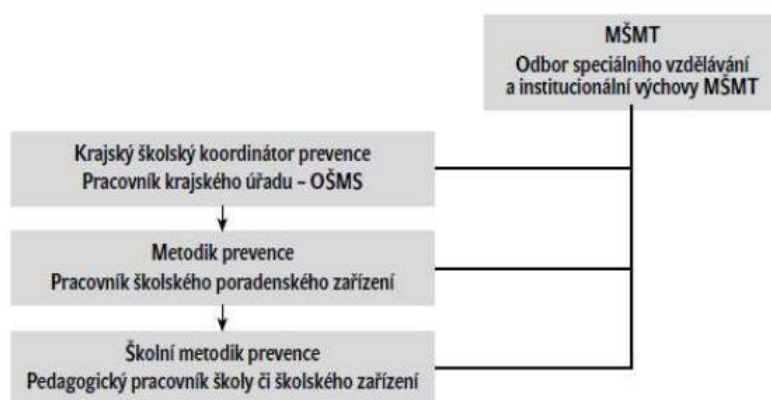
Ministerstvo vnitra České republiky koordinuje prevenci kriminality jako je například prevence agresivního chování nebo prevence drogové závislosti. Dále se podílí na prevenci Ministerstvo zdravotnictví České republiky a různými aktivitami jako je například Zdraví 21.

Dle vyhlášky 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních § 1 odst. 1 „Poradenské služby ve školách a školských poradenských zařízeních jsou poskytovány dětem, žákům, studentům, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením. (MŠMT, 2005)

Vyhláška obsahuje poradenské služby ke zjišťování speciálních vzdělávacích potřeb, jaký je účel poradenských služeb a jejich pravidla, školská poradenská zařízení, jaká se má vést dokumentace, co má škola řešit v rámci metodika prevence a preventivních

programů, standartní činnost výchovného poradce, pedagogických a dalších pracovníků zajišťující poradenské služby ve školách,

Obrázek č. 1 Schématický nákres vertikální koordinace prevence rizikového chování ve školství

Obrázek 1 Miovský, 2010, s.64

5.4 Metodik prevence

Metodik prevence působí na škole jako poskytovatel poradenských služeb spolu s výchovným poradcem, školním metodikem prevence, případně školním psychologem/školním speciálním pedagogem a jejich konzultačním týmem složeným z vybraných pedagogů školy (Věstník MŠMT, 2005).

Zajišťuje preventivní, metodickou, koordinační a poradenskou činnost v problematice rizikového chování na škole. Snaží se, aby byla zajištěna informovanost mezi žáky, rodiči a učiteli takovým způsobem, že je zajištěna maximální prevence jevů. Nejvíce spolupracuje s třídními učiteli, aby bylo by dobré klima ve všech třídách. Při výskytu jednotlivých rizikových chování vyhodnocuje signálu a je k dispozici s poradenskou činností. Vytváří a podílí se na tvorbě preventivního programu školy a organizuje přednášky s besedami. Metodik prevence je na každé základní i střední škole. Svoji činnost dělá při plném pracovním úvazku pedagoga. Pokud má specializované studium, náleží mu speciální příplatek dle vyhlášky.

PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části je cílem zjistit, jaké preventivní aktivity a programy nabízí daná střední odborná škola. Dále jaké strategie uplatňují na dané škole při řešení rizikového chování u žáků školy. V praktické části bylo provedeno dotazníkové šetření mezi žáky, jak jsou spokojeni s preventivními programy na dané škole. Dále byl proveden rozhovor s metodikem prevence. Úplné znění dotazníků je uvedeno v příloze č. 1 a 2. Rozhovor s metodikem prevence a dotazníkové šetření mezi žáky na konci bylo provedeno zhodnocení a jak se spolu shodují nebo nikoliv. V poslední kapitole je návrh preventivního programu pro danou školu.

6 Výzkumné šetření

6.1 Cíl výzkumného šetření a otázky

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, s jakými rizikovými jevy se setkávají žáci a metodik prevence. Dalším cílem bylo objasnit příčinu rizikových jevů. A zda žákům nebo metodikovi prevence neschází nějaký preventivní program. Na konci praktické části bude navržen preventivní program, který vyplyne z rozhovoru s metodikem prevence a výsledků dotazníkového šetření mezi žáky.

Byly stanoveny následující výzkumné otázky:

Otázka č. 1 Jaké mají preventivní programy na vybrané škole?

Otázka č. 2 Znájí žáci metodika prevence a výchovného poradce?

Otázka č. 3 Jaké preventivní programy žákům chybí?

Otázka č. 4 Jaké preventivní programy chybí metodikovi prevenci?

6.2 Metodika sběru dat

Ke sběru dat byl použit rozhovor s metodikem prevence, dotazník pro žáky střední odborné školy s gastronomickými obory a analýzu získaných dokumentů.

Získanými dokumenty byli minimální preventivní programy a výroční zprávy.

Dotazník pro žáky školy byl nestandardizovaný, anonymní, doba vyplňování do 30 minut, otázky uzavřené a otevřené.

Dotazník byl zadán v únoru 2021 a byl rozeslán žákům metodikem prevence na dané škole. Škola si nepřála být jmenována.

Dotazník je určen především pro hromadné získávání údajů. Myslí se tím získávání údajů o velkém počtu odpovídajících. (Gavora, 2000, s. 99)

Výhodou dotazníku je , že umožňuje ekonomicky a rychle shromáždit data od velkého počtu respondentů. (Chrátka, 2007, s. 164)

Rozhovor neboli interview je metoda shromažďování dat o pedagogické realitě, která spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta. (Chrátka 2007, s. 182)

Je významnou metodou, která zachycuje fakta, ale i proniknout hlouběji do postojů respondenta. (Gavora, 2000, s.110)

6.3 Analýza primární prevence

Analýza byla realizována na střední odborné škole s gastronomickými obory v Praze. Tato škola si přála být v anonymitě, proto není v práci uváděno jméno školy a ani jméno metodika prevence. Své poradenské služby poskytuje dle školského zákona, který je upraven vyhláškou č. 72/2005 Sb. Na škole je metodik prevence a výchovný poradce. Škola je veřejná škola zřízená hlavním městem Prahou. Kapacita je až 900 žáků.

7 Rozhovor s metodikem prevence

Rozhovor s metodikem prevence byl realizován v březnu 2021 ve střední odborné škole s gastronomickými obory a byl realizován mou osobou. Otázky s odpověďmi byly zaznamenávány na diktafon a poté doslovně přepsány.

1. Jak dlouho pracujete jako metodik prevence? Naplňuje Vás tato práce?

Jako metodik prevence pracuji 6 let. Určitě mně tato práce velmi naplňuje, jinak bych ji nedělala.

2. Jak probíhá Váš den jako metodik prevence?

Je toho hodně. Ale například dva dny v týdnu mám konzultační hodiny, kdy žáci mohou za mnou přijít. Hlavně pak realizuji preventivní programy, které jsem předtím naplánovala. Mluvím s třídními učiteli a snažím se s nimi vytvářet dobré klima ve třídě. Nebo si zvu žáky, které vykazují rizikové chování a snažím se s nimi mluvit a vyřešit. Na konci školního roku rekapituluji celý školní rok a řeším co bylo ve škole přínosné a co ne. A plánuji, co bude další školní rok a tak dále.

3. Jak se změnil Váš den v době covidu? Je hodně rozdílný?

Je rozdílný. Nedají se dělat preventivní programy v době, když jsou zavřené školy. Nedá se zhodnotit na koci školního roku, jak byli preventivní programy přínosné a co by se mělo změnit a které zůstat. Snad se vše změní a další školní rok bude lepší.

4. S jakým rizikovým chováním se setkáváte nejvíce u Vás na škole?

Nevíce se tu vyskytuje šikana, používání marihuany, záškoláctví.

5. Jak to řešíte? Máte k tomuto vytvořený krizový plán, podle kterého postupujete?

Záškoláctví ze začátku řeší třídní učitelé s jejich rodiči. Pokud dál žák chodí za školu, už to začínají řešit se mnou a rodiče jsou oficiálně pozváni do školy na konzultační schůzky. Krizový plán máme.

6. Spolupracují s Vámi rodiče?

Ve většině případů se spolupracují. Ani jinak to nejde. Důležité je i to, že někteří mají připomínky na třídních schůzkách. A hlavně věří nám, když děláme preventivní programy. A spolupracujeme s nimi i v jednotlivých případech, když se vyskytne rizikové chování u jejich dítěte. Tam je důležitá jejich kooperace.

7. Jaké faktory podle Vás ovlivňují vznik rizikového chování u žáků?

V první řadě určitě rodina a pak určitě skupina kamarádů, ve které se nachází.

8. Jaké máte zkušenosti s organizacemi, které poskytují preventivní programy?

Většinou mám dobré zkušenosti. S organizacemi, se kterými nám spolupráce nevyhovovala, tak jsme přestali spolupracovat.

9. Jak na lidi z organizací reagují děti?

Děti jsou s nimi v pohodě. A zapojují se do jejich preventivních programů.

10. Dostáváte od žáků a od organizací zpětnou vazbu?

Organizace dávají vždy zpětnou vazbu hned po akci. Žáci většinou dávají, někteří hned po akci. Někteří dávají později a najde se i pár žáků, kteří se nevyjadřují. Snažím se vždy po akci vést diskusi.

11. Myslíte, že Vám nějaký preventivní program na škole chybí?

Myslím si, že určitě by se něco našlo, ale teď si na nic nevzpomenu.

8 Dotazníkové šetření

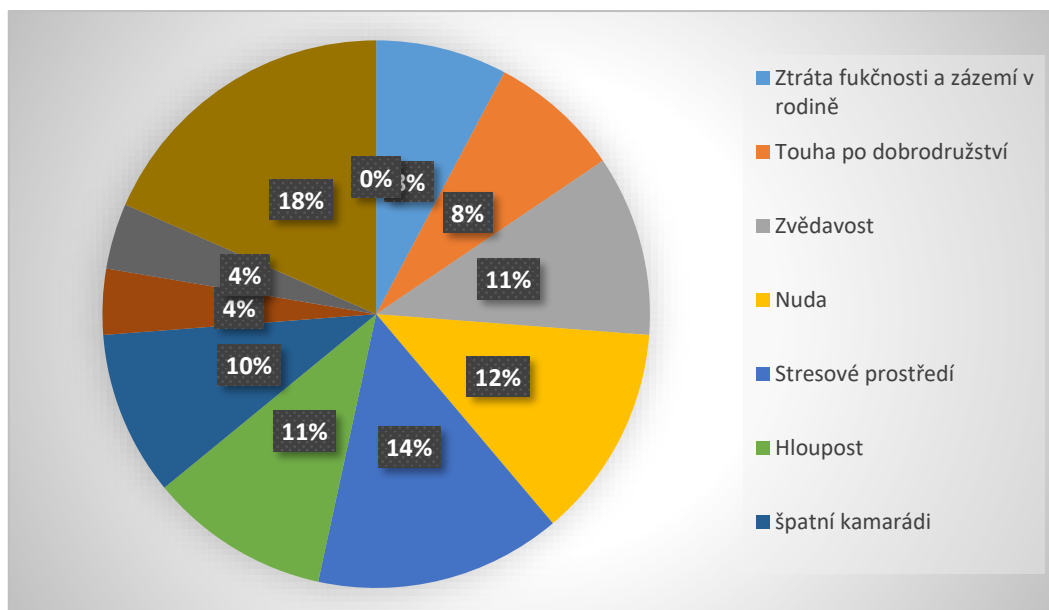
Dotazník byl použit tak, že jsem byla domluvena s metodikem prevence na sjednané škole, která si přála zůstat v anonymitě, a dotazník jsem mu poslala. Poté se rozeslal žákům, kteří mi vyplnili dotazník. Na vyplnění dotazníku měli čas v únoru 2021. Respondentů bylo 100 studentů dané školy. V dotazníku byli instrukce, jak studenti mají vyplňovat dotazník. Celý dotazník byl anonymní (viz příloha č.1). Součástí byla i pilotáž, kdy jsem rozdala 5 žákům dotazník, zda všemu rozumí.

Dotazník byl vyplňován 100 žáky, z toho bylo 74 dívek a 26 chlapců. Dotazník byl vyplňován žáky 2. – 4. ročníku a nástavbového studia. Druhá otázka byl dotaz na věk. Věk 16 let byl vybrán 28 žáky, 17 let byl vybrán 25 žáky, 18 let byl vybrán 14 žáky, 19 let byl zaškrtnut 10 žáků, 20 let byl vybrán 20 žáky a jiný věk byl zaškrtnut jen 3 žáky. Výučním listem je zakončeno 34 % respondentů a maturitu bude mít 66 % respondentů.

Většinou žáků bylo uvedeno, že bydlí u rodičů a to 70 %. Na internátě, u prarodičů nebo jinde bydlí 30 %.

Vyhodnocení otázky č. 5

Graf č. 1: Otázka č. 5 Jaké jsou dle vašeho názoru příčiny vzniku rizikového (problémového) chování ve škole?

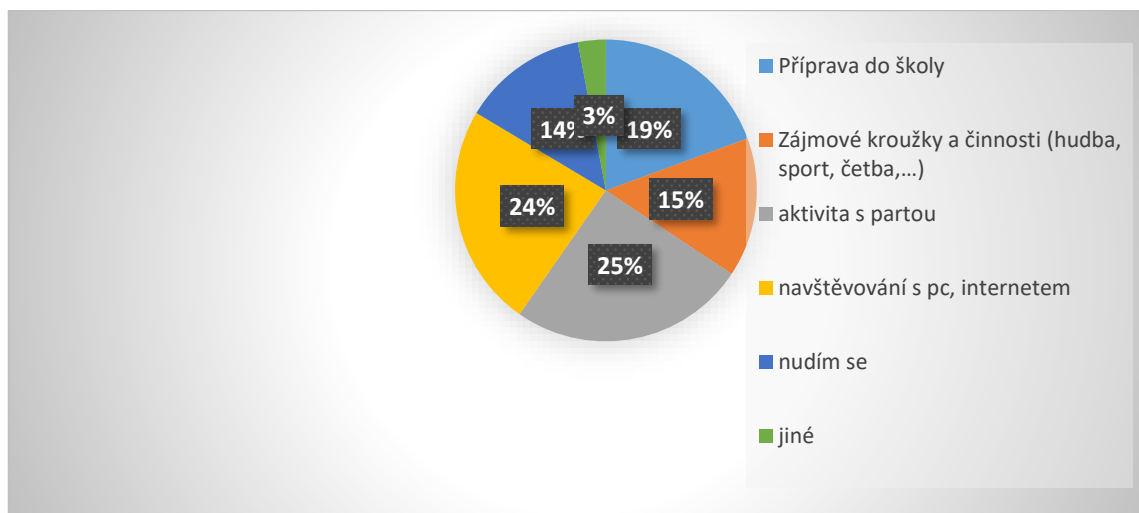

Zdroj: Vlastní zpracování

Mezi první tři příčiny vzniku rizikového chování bylo vybráno špatné vzory a ideály (38,18 %), stresové prostředí (30,14 %) a jako třetí vybrali nudu (26,12 %). Všichni respondenti si vybrali z nabídky a nikdo neoznačil jiné. U této otázky měli možnost označit více odpovědí a využili toho.

Vyhodnocení otázky č. 6

Graf č. 2: Otázka č. 6 Jaké aktivity děláte ve volném času?

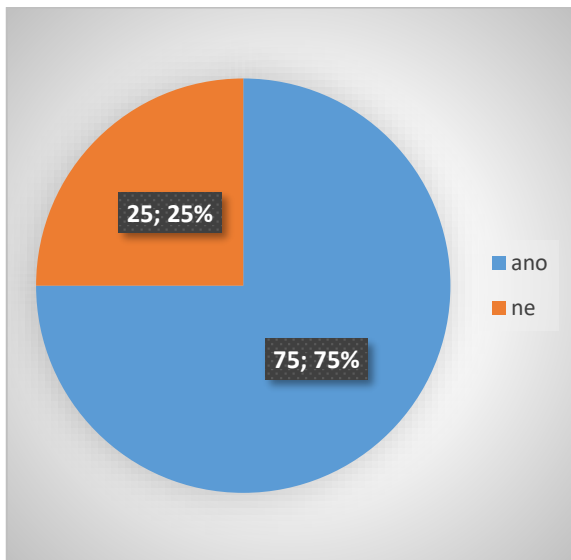

Zdroj. Vlastní zpracování

V grafu číslo 6 lze vidět, jakým způsobem je tráven volný čas. Na první místo se zařadila aktivita s partou a takto tráví čas 34 (25 %) žáků. Na druhém místě návštěva PC a internetu a tuto možnost zaškrtnulo 32 (27 %) respondentů. Příprava do školy je na třetím místě a to počtem 26 (19 %) žáků.

Vyhodnocení otázky č. 7,8, a 10

Graf č. 3: Otázka č. 7 Už ses někdy setkal s pojmem rizikové chování?

Zdroj: vlastní zpracování

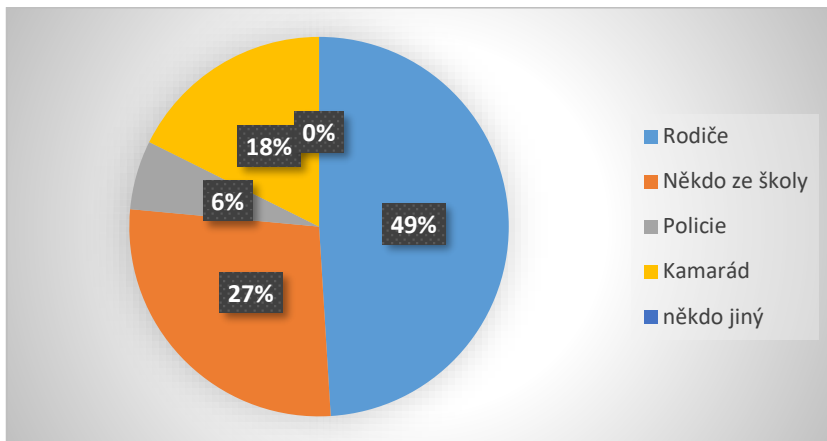
25 % dotázaných si myslí, že s rizikovým chováním nebylo setkáno. Pokud se potkali se setkali s rizikovým chováním, pak je nejvíc setkáváno ve škole, kde se tráví hodně času. Dále se setkávají v partě kamarádů, se kterými se mohou potkávat ve škole. Na posledním místě se umístila rodina.

Otázka 9 byla zaměřena na setkání s rizikovým chováním. Na první místo bylo vybráno kouření. Poté je možnost se setkat se záškoláctvím, kde tato možnost byla vybrána 35 respondenty. Třetí místo zaujmulu užívání alkoholu. O 4. místo se dělí experiment s drogami a šikana. Na 5. místě je krádež a ničení školního majetku. Kyberšikanu, kriminální činy a agresivita vůči učiteli nebo učitelům je ojedinělá a tato možnost je ojedinělá.

Nejčastější postih za rizikové chování je důtka třídního učitele nebo ředitele a to 70 %. Spíše je to například o hodně neomluvených hodin. Další postih je snížená známka z chování. Na třetím místě je řešení na třídnické hodině a nalezení řešení. Na posledních dvou místech je podmíněčné vyloučení a vyloučení studenta.

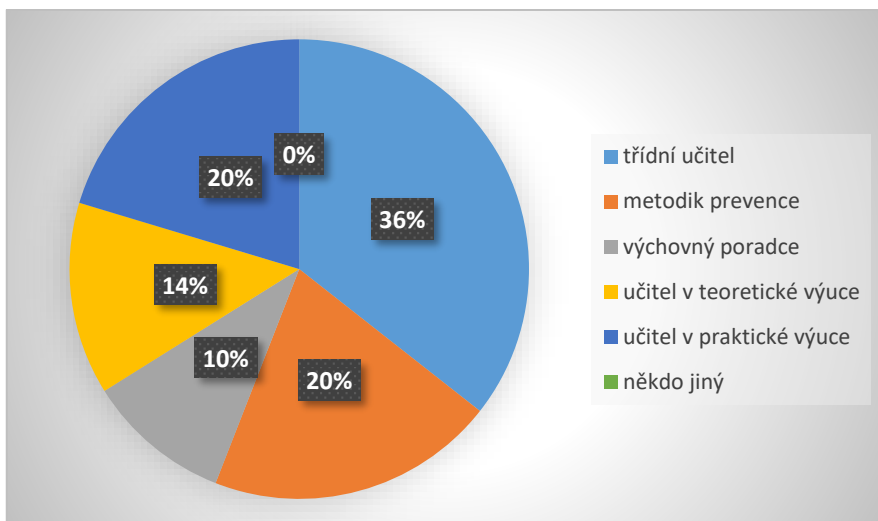
Vyhodnocení otázky č. 11 a 12

Graf č. 4: Otázka č. 11 Na koho byste se obrátil/a s prosbou o pomoc z důvodu pomoci sobě nebo jiné osobě?

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 5: Otázka č. 12 Na koho byste se obrátil/a v rámci školy?

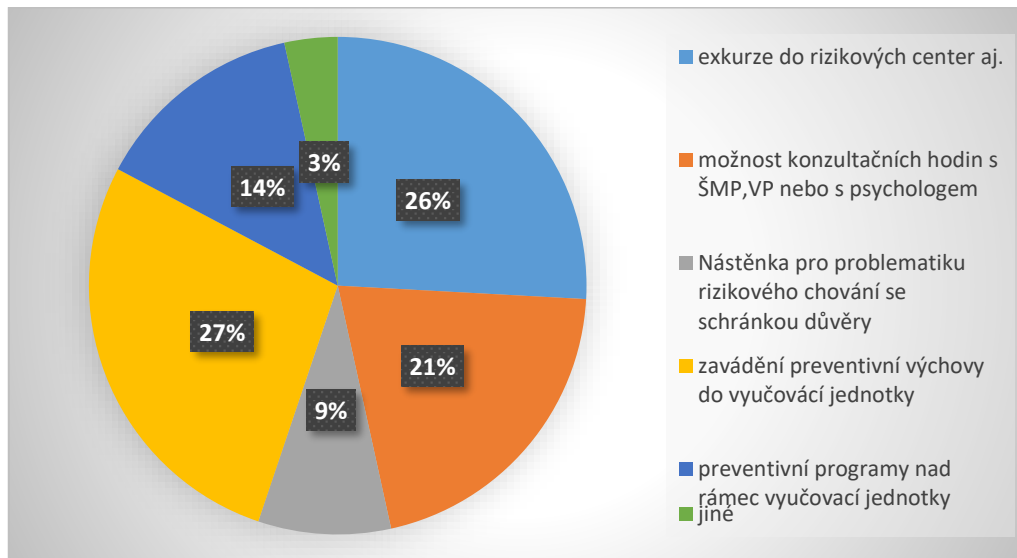

Zdroj: vlastní zpracování

Nejčastěji by se šlo s prosbou o pomoc za rodinou nebo kamarády. Ve školním prostředí by nejraději vše řešilo s třídním učitelem. Dalšími lidmi jsou metodik prevence a učitel v praktické výuce. S učiteli praktické výuky jsou na praktické výuce jsou celý den nebo týden a tráví s nimi tedy hodně času.

Vyhodnocení otázky č. 13

Graf č. 6: Otázka č. 13 Jakou formou se na Vaší škole provádí preventivní programy rizikového chování?

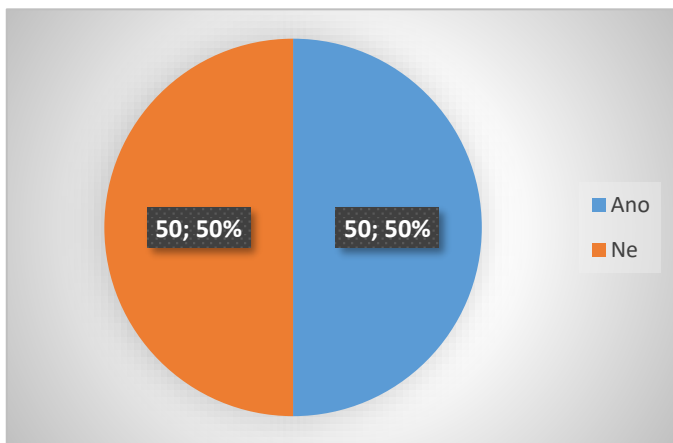

Zdroj: vlastní zpracování

Tato otázka měla možnost vybrat více odpovědí. Preventivní programy na škole dle dotazníku jsou nejvíce realizovány v rámci vyučovací jednotky, jako je právní nauka nebo občanská výuka. Jako další byly vybrány exkurze do rizikových center a podobně. Studenti této školy dali na 3. místo, že mají možnost konzultačních hodin se školním metodikem, výchovným poradcem nebo s psychologem. Preventivní programy nad rámec vyučovací jednotky a nástěnku s problematikou rizikového chování se schránkou důvěry dali na 4. a předposlední místo. U nástěnky je možnost, že je na špatném místě, je neudržovaná nebo je to neefektivní prevence.

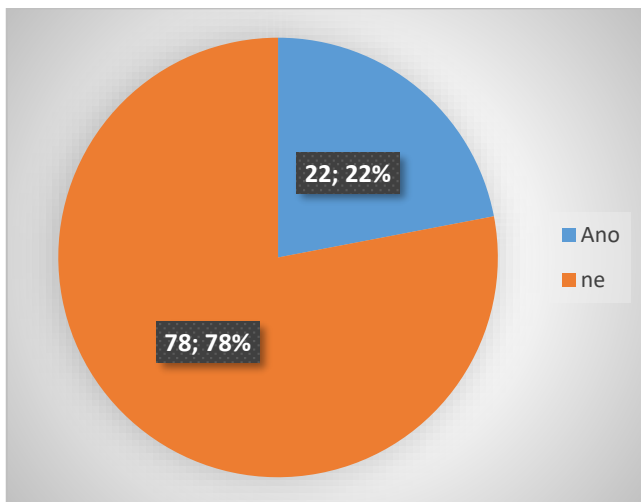
Vyhodnocení otázky č. 14, 15, 16 a 17

Graf č. 7: Otázka č. 14 Znáte metodika prevence?

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 8: Otázka č. 16 Znáte výchovného poradce?

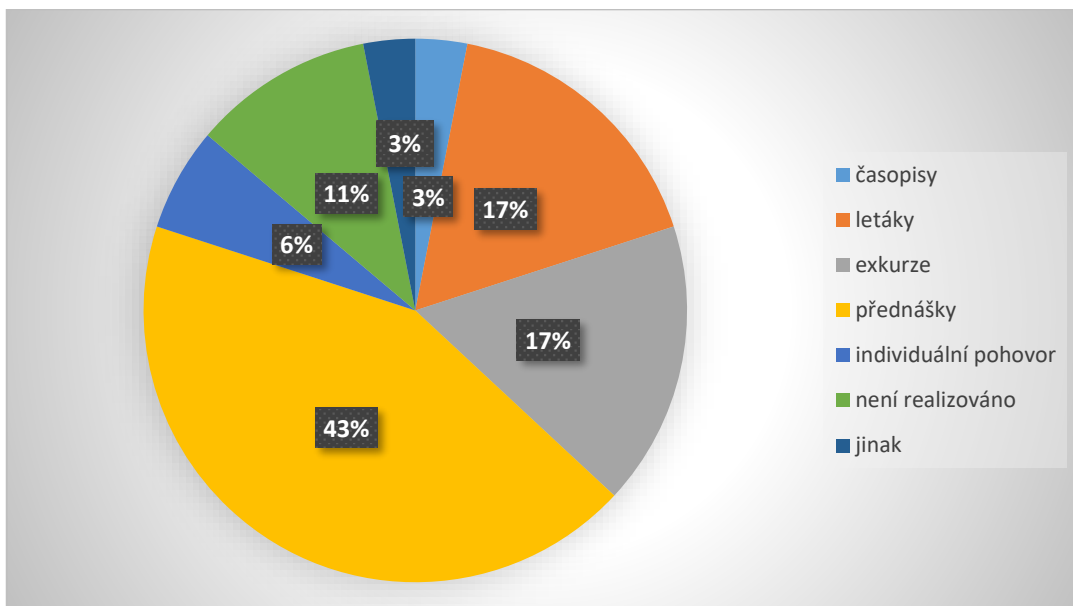

Zdroj: vlastní zpracování

V dotazníku uvádí, že 50 (50 %) respondentů zná školního metodika prevence a 22 (22 %) respondentů zná výchovného poradce. Ale v otázce na jejich jména všichni neodpověděli dobře. Školní metodika prevence je znám jménem doopravdy z 90 % a jméno výchovného poradce je znám jen ze 70 %. Škola, kde jsem dělala výzkum, nemá svého psychologa. Jména školního metodika prevence a výchovného poradce by měli znát lépe. 35 % lidí neví, jestli by za nimi došli s problémem. Za nimi by nešlo 21 studentů školy a naopak 46 lidí jim důvěřuje a za nimi by šli pro radu.

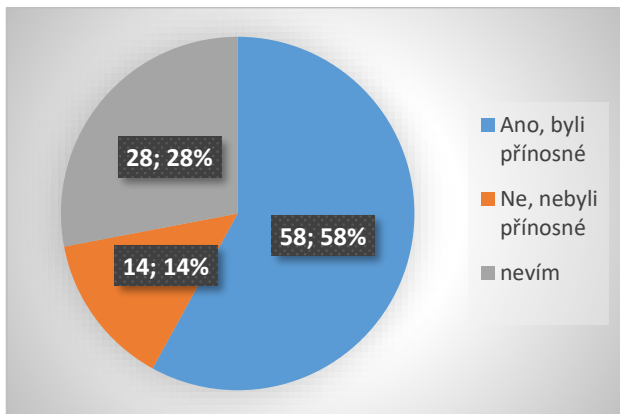
Vyhodnocení otázky č. 19, 20 a 21

Graf č. 9: Otázka č. 19 Jakou formou byly prováděny preventivní programy?

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 10: Otázka č. 20. Byly pro Vás něčím přínosné nebo naopak?

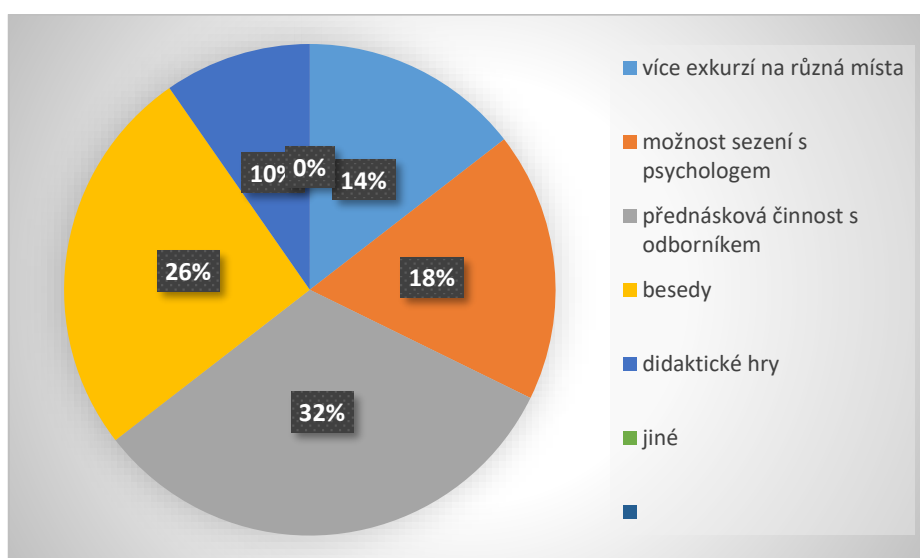
Zdroj: vlastní zpracování

Na otázku číslo 19 se dalo vybrat více možností. Dle dotazovaných je na škole nejvíce přednášek a na druhém místě se umístily exkurze a letáky. Individuální pohovory a časopisy jsou na škole raritou. 11 % respondentů je toho názoru, že preventivní programy nejsou na škole realizovány. Preventivní programy by přišly přínosné. Pro 28 přínosné nebyly a 14 studentů to neví.

Otázka číslo 21 byla otevřená a měli odpovídat, z jakého důvodu jim přišli přínosné nebo naopak. Nejvíce odpovědí bylo nevíím, a to se objevilo 18x. Objevila se i vícekrát osvěta, prevence, nezajímá mě to, dobré na stmelení třídy, stejně si budou dělat, co chtějí, možnost se dozvědět něco nového nebo dostání kontaktů do různých organizací.. Po jedné odpovědi se objevovaly uvědomování se nebezpečí, mohou upozornit na rizikové chování a předejít tomu.

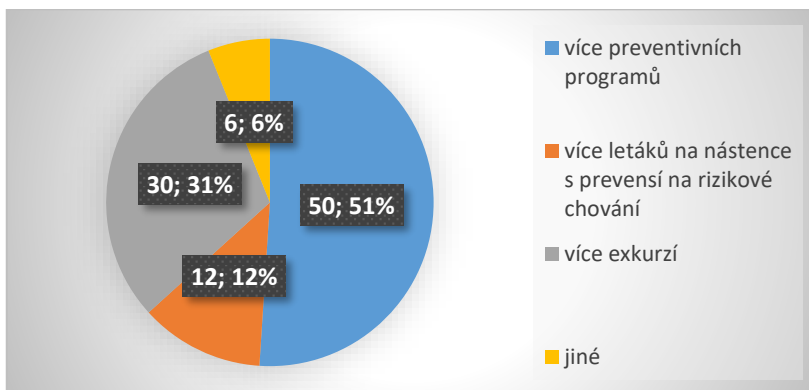
Vyhodnocení č. 22, 23 a 24

Graf č. 11: Otázka č. 22 Co byste uvítali ve škole za preventivní program?

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 12: Otázka č. 24 Máte nějaký efektivní způsob, kterým byste zamezilo šíření rizikového chování ve škole?

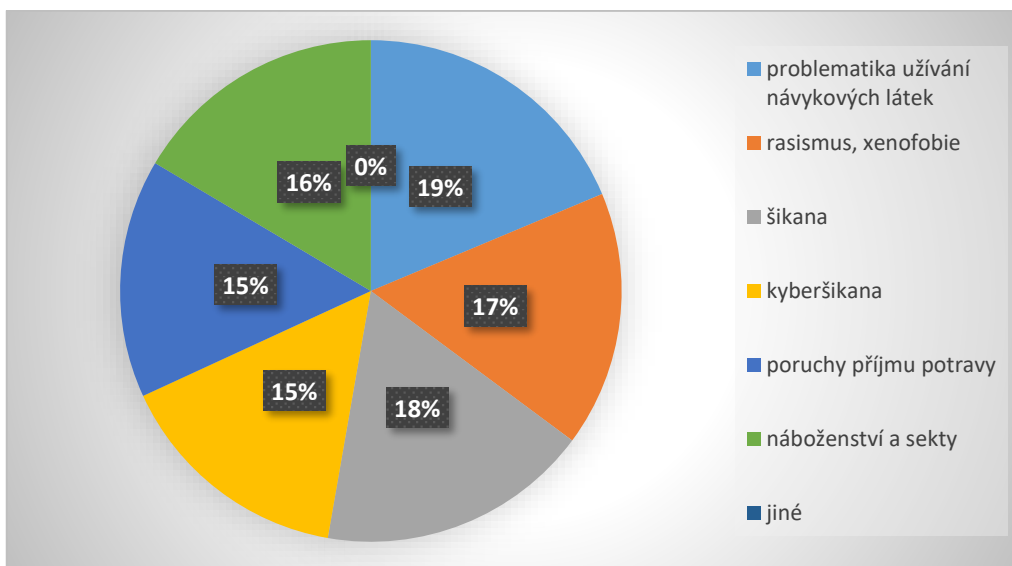

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce by chtěli na škole přednáškovou činnost s odborníky a besedy. Sezení s psychologem se umístilo na třetí místo. Exkurze na různá místa je na 4. místě a didaktické hry jsou na posledním místě. V otázce 23 označili, že preventivní programy se ve škole prezentovány 1-2x do roka. Na dalším místě je, že se konají jednou za ¼ roku. Z výzkumu vyplývá, že by pomohlo více preventivních programů pro žáky. Samozřejmě by museli na sebe navazovat.

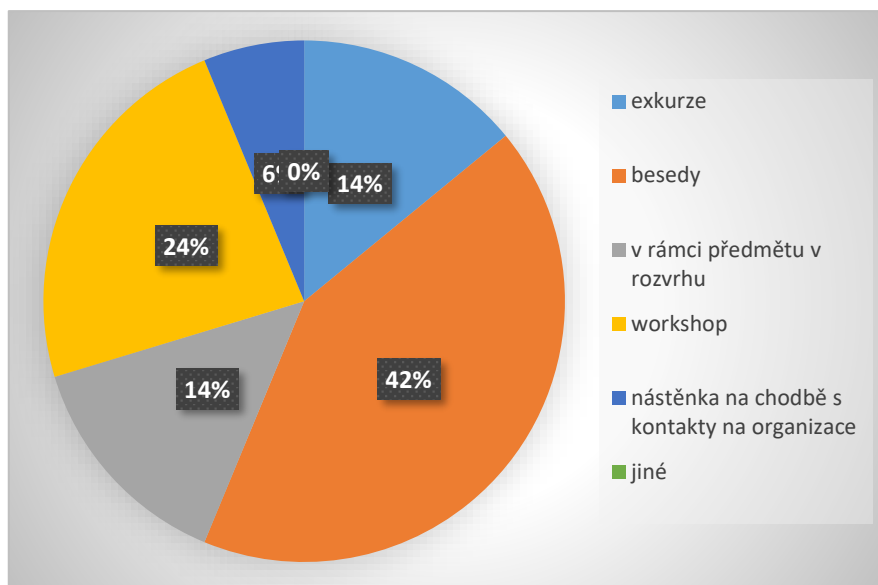
Vyhodnocení otázky č. 25 a 26

Graf č. 17 Otázka č. 25 Jaká témata by Vás zajímala v rámci preventivních programů?

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 19: Otázka č. 26 Jak by měli být preventivní programy organizovány?

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce by si žáci přáli mít preventivní program na problematiku užívání návykových látek. Jako další byla šikana a o třetí místo se dělí rasismus a xenofobie s náboženstvím a sektami. Nejraději by měli preventivní program organizován jako beseda. Tu vybrali nejvíce.

9 Zhodnocení výzkumných otázek

Rozhovor s metodikem prevence má zjistit, jak je spokojený s preventivními programy na vybrané škole a jestli by nějaký přidal.

Dotazník měl zjistit, jak studenti dané školy pohlíží na vznik a řešení rizikového chování. Jak pohlíží na preventivní programy, které nabízí škola. A jaké preference mají a co by je zajímalo v rámci preventivních programů. Otázky měli uzavřené, otevřené a u některých mohli dopsat odpovědi.

V šetření vyšlo, že nejvíce z rizikového chování na dané škole je kouření, záškoláctví a užívání alkoholu. Kouření a užívání alkoholu probírají v biologii a ekologii nebo v občanské nauce. Záškoláctví se řeší na třídnické hodině nebo se řeší individuálně. To, co vybrali studenti výzkumu souhlasí s tím, s čím bojuje škola.

Z výsledků šetření také vyplynulo, že málo žáků zná školního metodika prevence a výchovného poradce. Tyto jména by se měli připomínat nebo být na viditelném místě, kde chodí každý několikrát denně. Důvod je ten, aby věděli, s kým mohou mluvit kromě třídního učitele.

Otázka č. 1 Jaké mají preventivní programy na vybrané škole?

Dle analýzy školního dokumentu „Preventivní programy 2020/2021“, škola realizuje preventivní programy na tyto rizikové jevy – šikana, omamné a psychotropní látky, kriminalita, kyberšikana, prevence rakoviny prsu, xenofobie a rasismus. Na škole je i nástěnka s různými neziskovými organizacemi a čísli, kde jim mohou pomoci i anonymně, když se nechtějí svěřit ve škole.

Otázka č. 2 Znájí žáci metodika prevence a výchovného poradce?

Sice dali, že 50 % zná metodika prevence a 22 % zná výchovného poradce. Ale skutečnost je jiná. 45 žáků zná metodiky prevence jménem a 15 žáků zná výchovného prevence. Škola by měla více mluvit o těchto osobách, že se na ně mohou obrátit.

Otázka č. 3 Jaké preventivní programy žákům chybí?

Žáci by chtěli mít mezi preventivní programy prevenci návykových látek, šikanu, rasismus a xenofobii a náboženství a sektami. A nejlépe by měli být prezentovány jako beseda.

Preventivní program na téma Rasismus a xenofobie už na škole je a je součástí exkurze do Židovského muzea. Součástí je workshop. Snaží se toleranci k multikulturnímu žití.

Šikana má též svůj preventivní program. Má název „Prevence šikany a nežádoucí projevů chování“. V této prevenci chtějí posílit pozitivní sociálního klimatu tříd a celé školy. Snaží se předejít šikaně a nežádoucím projevům chování.

Na náboženství a sekty žádný preventivní program na škole není.

Otázka č. 4 Jaké preventivní programy chybí metodikovi prevenci?

Metodik prevence se nevyjádřil k tomuto tématu, takže nelze říct, že nelze napsat, jestli to souhlasí se žáky. Ale podle žáků chybí preventivní program na náboženství a sekty. A tento preventivní program na škole není.

10 Doporučení a návrh primární prevence

Z výzkumného šetření ve střední odborné škole s gastronomickými obory v Praze se zjistilo, že žákům chybí ve škole primární preventivní program o náboženství a sektě. Dle analýzy jejich preventivních programů bylo zjištěno, že jim opravdu chybí.

Tento primární preventivní program by měl být jako beseda s diskusí. Na besedě by se mělo rozdělit pojmy náboženství a sekta, seznámit žáky s praktikami a s riziky těchto skupin, jaké sekty můžeme nalézt v České republice a diskutovat na toto téma a snažit se i odpovědět na otázky. V besedě by se mělo probrat i to, jak pomoci člověku, když požádá o pomoc.

Beseda by měla být minimálně na 2-4 vyučovací hodiny.

Besedu by měl vést člověk, který se religionistikou zabývá. Nejznámější organizací, která se zabývá novými náboženskými hnutími, je Společnost pro studium sekt a nových náboženských hnutí. Jedná se o neziskovou organizaci, která byla založena v Praze. Dále je známá také YMCA Olomouc, která má centrum pro prevenci v oblasti náboženských sekt.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala prevencí rizikového chování na vybrané střední odborné škole.

Cílem bakalářské práce je zhodnotit současnou prevenci rizikového chování na vybrané střední odborné škole v Praze. Dílčím cílem práce je zjistit, jaké mají žáci potřeby v oblasti prevence a jaký vliv má na žáky škola v rámci preventivních aktivit. Cíle práce byly naplněny skrze dotazníkové šetření mezi žáky a rozhovor s metodikem prevence na vybrané střední odborné škole.

V teoretické části práce byli definovány témata adolescent, rizikové chování a preventivní programy na škole a co má v gesci metodik prevence. Rizikové chování je rozděleno a rozdělení je vysvětleno a charakterizovány jednotlivé rizikové jevy.

V praktické části jsou popsány preventivní programy realizované na vybrané střední odborné škole s gastronomickými obory v Praze. Je zde rozhovor s metodikem prevence a je vyhodnoceno dotazníkové šetření mezi žáky. V poslední kapitole je popsán návrh na preventivní program se zaměřením na náboženství a sekty, který škole chybí, ale žáci by ho chtěli mít mezi preventivními programy.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKE PUBLIKACE

ČÁP, Jan a MAREŠ, Jiří. Psychologie pro učitele. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7.

SOBOTKOVÁ, Veronika a kol. Rizikové a antisociální chování v adolescenci. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 152 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4042-3.

DVOŘÁČEK, Jiří. Základy pedagogiky pro učitele a vychovatele. Vyd. 1. Univerzita Karlova v Praze-Pedagogická fakulta. 144 s. ISBN 80-7290-159-1

KABÍČEK, Pavel a kol. Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví. Vyd. 1. Praha: Triton, 2014. 343 s. ISBN 978-80-7387-793-4.

ČERNÁ, Alena et al. Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 150 s. Psyché. ISBN 978-80-210-6374-7.

KOHOUTEK, Rudolf a kol. Základy pedagogické psychologie. Brno: CERM, 1996. 184 s. ISBN 80-85867-94-X.

JEDLIČKA, Richard a kol. Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence. Vydání 1. Praha: Grada, 2015. 544 stran. Psyché. ISBN 978-80-247-5447-5.

FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. 231 s. Psyché. ISBN 978-80-247-5046-0.

PTÁČEK, Radek a KUŽELOVÁ, Hana. Vývojová psychologie pro sociální práci. Vyd. 1, Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 66 s. ISBN – 978-80-7421-060-0

MIOVSKÝ, Michal a kol. Prevence rizikového chování ve školství. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. 328 stran. Monografie. ISBN 978-80-7422-391-4.

PAPEŽOVÁ, Hana a HANUSOVÁ, Jana Poruchy příjmu potravy Příručka pro pomáhající profes. Vyd.1., Praha Univerzita Karlova v Praze Klinika adiktologie, 1. LF a VFN v Praze, 2012. 52 stran, ISBN 978-80-87258-98-9

CIKLOVÁ, Kateřina Rizikové chování ve škole s vazbou na legitimní úpravu, Vyd. 1, Nakladatelství EconomPress, 2014. ISBN 978-80-905065-6-5

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. 531 stran. ISBN 978-80-246-2153-1

CHRÁSTKA, Miroslav Metody pedagogického výzkumu, Vydání první, nakladatelství Grada, 2007, 265 s., ISBN 978-80-247-1369-4

GAVORA, Peter Úvod do pedagogického výzkumu, Vydání první, nakladatelství Paido, 2000, 208s., ISBN 80-85931-79-6

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Psychický vývoj: období pubescence, adolescence *Studium psychologie* [online]. Copyright © 2020 <https://www.studium-psychologie.cz/vyvojova-psychologie/6-pubescence-adolescence.html>

ADOLESCENCE psychický vývoj adolescenta, identita, sex, zamilovanost
PSYCHOTESTY *PSYCHOTESTY online – nejlepší psychologické testy osobnosti, psychotest poruch psychiky* [online]. Copyright © 2008 Dostupné z <http://www.psychotesty.psyx.cz/texty/adolescence.htm>

Konference 15.9.2011 – Prevence rizikové chování, MŠMT, ČR, *MŠMT ČR psychiky* [online]. Copyright © 2013 Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/konference-15-9-2011-prevence-rizikoveho-chovani?highlightWords=rizikov%C3%A9+chov%C3%A1n%C3%AD>

Co je rizikové chování (RCH) *PCPP psychiky* [online]. Dostupné z: <http://www.prevence-praha.cz/index.php/rizikove-chovani.html>

Záškoláctví Šance dětem Homepage *psychiky* [online]. Copyright © 2008 Dostupné z: <https://www.sancedetem.ce/zaskolactvi>

Krádeže Šance dětem *homepage Šance dětem psychiky* [online]. Copyright © Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/kradeze>

Extremismus Šance dětem *homepage Šance dětem* [online]. Copyright © Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/extremismus>

Co je extremismus – Ministerstvo vnitra Česká republika *Úvodní strana – Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Copyright © Dostupné z : <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

Poruchy příjmu potravy v dětství a dospívání Šance dětem *homepage | Šance Dětem* [online]. Copyright © Dostupné z: <https://sancedetem.cz/poruchy-p-rijmu-potravy-v-detstvi-dospivani>

Závislostní chování | Šance Dětem. *homepage | Šance Dětem* [online]. Copyright © [cit. 11.02.2021]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/zavislostni-chovani>

Prevence. MŠMT ČR [online]. Copyright © Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/prevence>

Prevence-info.cz prevence rizikového chování [online]. Copyright © Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz/>

Cílové skupiny v primární prevenci rizikového chování, Národní pedagogický institut České republiky [online]. Copyright © Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/cilove-skupiny-v-primarni-prevenci-rizikoveho-chovani-1>

Školní metodik prevence, Národní pedagogický institut České republiky [online]. Copyright © Dostupné z: <http://www.nuv.cz/projekty/rspp/skolni-metodik-prevence>

72/2005 Sb. vyhláška o poskytování poradenství služby ve školách a školských poradenských zařízení *Zákony pro lidi – Sběrka zákonů ČR v aktuálních konsolidovaném znění* [online]. Copyright © Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Obrázek č. 1 Schématický nákres vertikální koordinace prevence rizikového chování ve školství

Graf č. 1: Otázka č. 5 Jaké jsou dle vašeho názoru příčiny vzniku rizikového (problémového) chování ve škole?

Graf č. 2: Otázka č. 6 Jaké aktivity děláte ve volném času?

Graf č. 3: Otázka č. 7 Už ses někdy setkal s pojmem rizikové chování?

Graf č. 4: Otázka č. 11 Na koho byste se obrátil/a s prosbou o pomoc z důvodu pomoci sobě nebo jiné osobě?

Graf č. 6: Otázka č. 13 Jakou formou se na Vaší škole provádí preventivní programy rizikového chování?

Graf č. 7: Otázka č. 14 Znáte metodika prevence?

Graf č. 8: Otázka č. 16 Znáte výchovného poradce?

Graf č. 9: Otázka č. 19 Jakou formou byly prováděny preventivní programy?

Graf č. 10: Otázka č. 20. Byly pro Vás něčím přínosné nebo naopak?

Graf č. 11: Otázka č. 22 Co byste uvítali ve škole za preventivní program?

Graf č. 12: Otázka č. 24 Máte nějaký efektivní způsob, kterým byste zamezilo šíření rizikového chování ve škole?

Graf č. 17 Otázka č. 25 Jaká témata by Vás zajímala v rámci preventivních programů?

Graf č. 19: Otázka č. 26 Jak by měli být preventivní programy organizovány?

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazník pro žáky

Příloha č. 2 – Otázky rozhovor s metodikem prevence

Příloha č. 1 – Dotazník pro žáky

Dobrý den,

věnujte prosím pár minut svého času tomuto dotazníku. Jsem studentkou Institutu vzdělávání a poradenství na České zemědělské univerzitě. Dotazník bude použit pro mou praktickou část bakalářské práce na téma Prevence rizikového chování na střední odborné škole. Prosím dopovídejte pravdivě. Dotazník je anonymní.

Děkuji Pavla Kalašová

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) žena
- b) muž

2. Jaký je Váš věk?

- a)16
- b)17
- c)18
- d)19
- e)20
- f) jiný věk.....

3. Jak bude ukončeno Vaše studium?

- a) výuční list
- b) maturita

4. Kde teď bydlíte?

- a) na internátu
- b) u rodičů

- c) u prarodičů
- d) jiné napište

5. Jaké jsou dle vašeho názoru příčiny vzniku rizikového (problémového) chování ve škole? (můžete vybrat více možností)

- a) ztráta funkčnosti a zázemí v rodině
- b) touha po dobrodružství
- c) zvědavost
- d) nuda
- e) stresové prostředí
- f) hloupost
- g) špatné vzory a ideály
- h) špatní kamarádi
- ch) školní prostředí
- i) ozvláštňení volného času
- j) jiné, napiš

6) Jaké aktivity děláte ve volném času?

- a) příprava do školy
- b) zájmové kroužky a činnosti (hudba, sport, četba,...)
- c) aktivita s partou
- d) navštěvování internetu, pc,..
- e) nudím se
- f) jiné napiš

7) Už ses někdy setkal s pojmem rizikové chování?

- a) ano
- b) ne

8) Pokud jste se setkal/a s rizikovým chováním, kde to bylo?

- a) škola
- b) rodina
- c) parta kamarádů
- d) jinde ??

9) Víte, jaké rizikové chování se řešilo na Vaší škole? (nemusí to souviset s Vaší osobou, může se jednat o spolužáky nebo žáky z jiných tříd; můžete vybrat více možností)

- a) kouření
- b) experimenty s drogami
- c) konzumace alkoholu
- d) záškoláctví
- e) ničení majetku školy,
- f) šikana
- g) kyberšikana
- h) krádež
- ch) agresivita vůči učitelí/ učitelům
- i) kriminální činy
- j) jaké?

10) Jaký postih může dostat osoba, která vykonávala rizikové chování?

- a) dítka třídního učitele nebo ředitele školy
- b) snížená známka z chování
- c) podmíněčné vyhození
- d) vyhození
- e) řešení na třídnické hodině a nalezení řešení
- f) jiné

11) Na koho byste se obrátil/a s prosbou o pomoc z důvodu pomoci sobě nebo jiné osobě?

- a) rodiče
- b) někdo ze školy
- c) policie
- d) kamarád
- e) někdo jiný Kdo?

12) Na koho byste se obrátil/a v rámci školy?

- a) ředitel školy nebo zástupce
- b) třídní učitel
- c) metodik prevence
- d) výchovný poradce
- e) učitel v teorii
- f) učitel odborného výcviku
- g) někdo jiný kdo?

13) Jakou formou se na Vaší škole provádí preventivní programy rizikového chování? (vyberte i více možností)

- a) exkurze do rizikových center, center pro rodinu aj.
- b) možnost konzultačních hodin se školním metodikem prevence, výchovným poradcem nebo školním psychologem
- c) zřízení nástěnky pro problematiku rizikového chování se schránkou důvěry
- d) zavádění preventivní výchovy do vyučovací jednotky (etická výchova, právní výchova,...)
- e) preventivní programy nad rámec vyučovací jednotky
- f) jiné....

14) Znáte školního metodika prevence?

- a) ano
- b) ne

15) Víte, jak se jmenuje metodik prevence?

16) Znáte výchovného poradce?

- a) ano
- b) ne

17) Víte, jak se jmenuje výchovný poradce?

18) Šli byste za nimi, kdybyste potřebovali pomoc nebo poradit?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

19) Jakou formou byly prováděny preventivní programy? (můžete dát více odpovědí)

- a) časopisy
- b) letáky
- c) exkurze
- d) přednášky
- e) individuální pohovor
- f) není realizováno
- g) jinak ??

20) Byly podle Vás všechny programy primární prevence něčím přínosné?

- a) ano, přínosné
- b) ne, nepřínosně
- c) nedokážu posoudit

21) Z jakého důvodu Vám přišly přínosné anebo naopak?

Otevřená otázka, kde bude prostor na odpověď

22) Co byste uvítali ve škole za preventivní program?

- a) více exkurzí na různých zařízení
- b) možnost sezení s psychologem
- c) přednášková činnost s odborníkem
- d) besedy
- e) didaktické hry
- f) jiné

23) Jak často je u Vás prezentovány preventivní programy?

- a) 1-2x do roka
- b) každý ¼ rok
- c) každý měsíc
- d) každých 14 dní
- e) vůbec
- f) jinak ??

24) Máte nějaký efektivní způsob, kterým byste zamezilo šíření rizikového chování ve škole?

- a) více preventivních programů
- b) více letáků na nástěnce s prevencí na rizikové chování
- c) více exkurzí
- d) jiné??

25) Jaká témata by Vás zajímala v rámci preventivních programů? Výběr z více možností

- a) problematika užívání návykových látek
- b) rasismus, xenofobie
- c) šikana
- d) kyberšikana
- e) poruchy příjmu potravy
- f) náboženství a sekty
- g) jiné ??

26) Jak by měly být preventivní programy organizovány?

a) exkurze

b) besedy

c) v rámci předmětu v rozvrhu

d) workshop

e) nástěnka na chodbě školy s kontakty na organizace

f) jiné??

Příloha č. 2 Dotazník pro metodika prevence

1. Jak dlouho pracujete jako metodik prevence? Naplňuje Vás tato práce?
2. Jak probíhá Váš den jako metodik prevence?
3. Jak se změnil Váš den v době covidu? Je hodně rozdílný?
4. S jakým rizikovým chováním se setkáváte nejvíce u Vás na škole,
5. Jak to řešíte? Máte k tomuto vytvořený krizový plán, podle kterého postupujete?
6. Spolupracují s Vámi rodiče?
7. Jaké faktory podle Vás ovlivňují vznik rizikového chování u žáků?
8. Jaké máte zkušenosti s organizacemi, které poskytují preventivní programy?
9. Jak na lidi z organizací reagují děti?
10. Dostáváte od žáků a od organizací zpětnou vazbu?